

Iekļaujoša izglītība. UNESCO skatījums

Baiba Moļņika

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas

ģenerālsekretāre

b.molnika@unesco.lv

IZGLĪTĪBAS NĀKOTNE

UNESCO ziņojumā "Pārdomas par mūsu kopīgo nākotni. Jauns sabiedriskais līgums izglītības jomā" formulēta izglītības attīstības vīzija 2050. gadam, par galveno izvirzot izglītības lietderīgumu jeb **sabiedrisko labumu**.

Izglītība ir mūsu **sabiedrību atjaunotnes un pārveides pamats**. Tā mobilizē zināšanas, lai palīdzētu mums vadīt mainīgās un nenoteiktās pasaules gaitu.

Izglītība veicina izpratni un veido iespējas, kas var palīdzēt nodrošināt, ka mūsu nākotnē valda lielāka **sociālā iekļautība, ekonomiskais taisnīgums un vides ilgtspējība**.

2015. gadā Pasaules izglītības forumā pārstāvji no vairāk nekā 160 valstīm pieņēma Inčeonas deklarāciju un rīcības ietvaru „Izglītība 2030”. Šis dokuments atkārtoti uzsver, ka **izglītība ir „cilvēka pamattiesības un priekšnoteikums citu tiesību īstenošanai”**.

Avots: <https://www.unesco.lv/lv/jauns-sabiedriskais-ligums-izglitibas-joma>

UNESCO SKATĪJUMS

- Iekļaušanai jābūt visas izglītības sistēmas pamatā.
- Princips: **“Katrs, kas mācās, ir svarīgs un vienlīdz svarīgs.”** Šajā perspektīvā individuālās atšķirības tiek uzskatītas nevis par problēmām, kas jālabo, bet gan kā iespējas demokratizēt un bagātināt mācīšanos.
- 2019. gadā panākta starptautiska vienošanās par iekļaujošas izglītības definīciju:

“pārveidojošs process, kas nodrošina pilnīgu līdzdalību un piekļuvi kvalitatīvām mācību iespējām visiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem, respektējot un novērtējot dažādību un novēršot visa veida diskrimināciju izglītībā un ar tās palīdzību.”

Termins “iekļaušana” nozīmē apņemšanos veidot pirmsskolas, skolas un citas izglītības iestādes par vietām, kur **ikviens tiek novērtēts un kurā visi jūtas piederīgi**, un daudzveidība tiek uzskatīta par bagātinošu. (Kali vienošanās, plašāk: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000370910>).

UNESCO SKATĪJUMS

- Iekļaušana izglītībā vai iekļaujošā izglītībā ir daudzpusīga politikas joma, kas prasa plašu darbību klāstu dažādās jomās (**mācību saturs, vērtēšana, mācīšana, atbalsts, piekļuve, resursi, vadība, redzējums** utt.) gan izglītībā, gan ārpus tās, lai uzlabotu **iekļaujošās izglītības kultūru**.
- Svarīgi atšķirt “**iekļaujošu izglītību**” un “**iekļaušanu izglītībā**”:

Iekļaujoša izglītība raksturo izglītības organizāciju, kurā visi izglītojamie atrodas vienā mācību vidē.

Iekļaujoša izglītība atšķiras no segregētās izglītības, kur skolēni mācās atsevišķās vidēs, kas paredzētas vai izmantotas, lai reaģētu uz viņu īpašajām vajadzībām vai traucējumiem, izolēti no citiem skolēniem; vai integrētā izglītība, kur skolēni tiek ievietoti skolās vai izglītības iestādēs kopā ar līdzīga vecuma vienaudžiem, bet skolēniem ir jāpielāgojas vispārējai izglītībai.

Iekļaušana izglītībā ir saistīta ar politisko vēlmi un atspoguļo nepārtrauktas rūpes par visas izglītības sistēmas iekļautības līmeni.

Paplašināta izpratne par iekļaujošo izglītību pavērs ceļu iekļaušanai izglītībā. Tāpēc iekļaujošo izglītību var uzskatīt par galveno stratēģiju, lai panāktu iekļaušanu izglītībā.

4 iekļaujošas izglītības pamatelementi

I
Meklējumu process, kura
laikā tiek atrastas
vislabākās atbildes
daudzveidībai un
mēģināts iemācīt
mācīties uz atšķirību
pamata.

4 lekļaujošas izglītības pamatelementi

II

Prasmju sekmēšana
visiem, kas mācās, lai
spētu izprast problēmu un
to risināt.

4 lekļaujošas izglītības pamatelementi

III

Tiesības katram bērnam
apmeklēt skolu, izteikt
savu viedokli, iegūt vērtīgu
pieredzi un sasniegt
augstus mācību rezultātus.

4 lekļaujošas izglītības pamatelementi

IV

Morāla atbildība un prioritāra attieksme pret riska/ neaizsargātajām cilvēku grupām, kas var tikt izolētas vai izslēgtas no skolas, kā arī iegūt zemus mācību rezultātus.

Iekļaujošā izglītība nav attiecināma uz kādu noteiktu grupu, jo **marginalizācijas riski ir dažādi** (nabadzība, dzimums, bēgļa statuss, invaliditāte u.c.).

Tai jākoncentrējas uz efektīvām metodēm, lai **katrs bērns dažāda tipa skolās varētu pilnveidot savas spējas.**

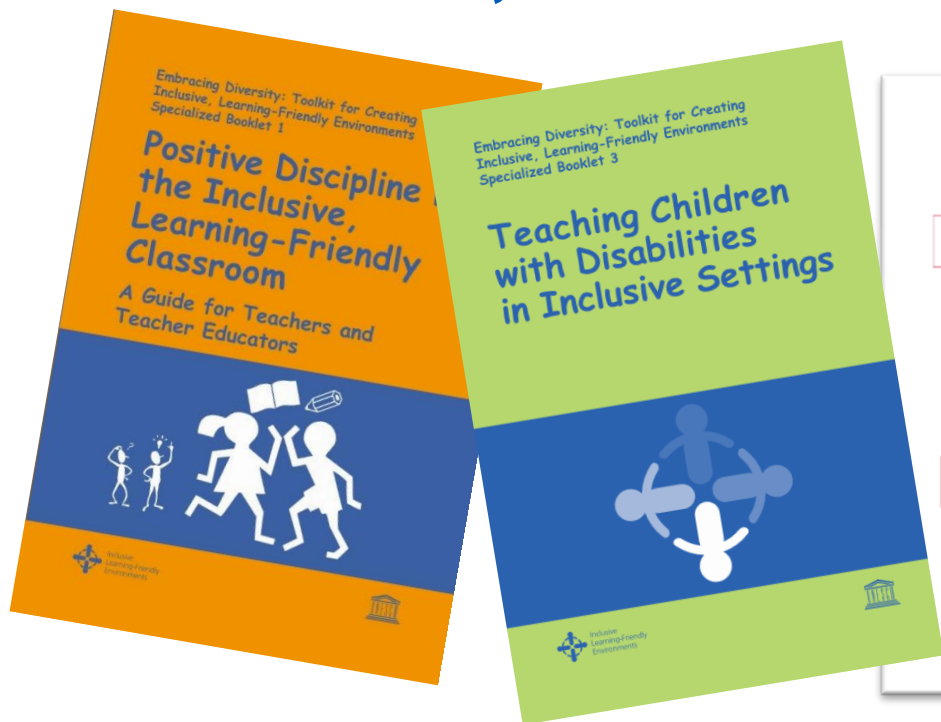
Iekļaujošas skolas priekšnoteikumi

Sabalansēts un
izpildāms mācību
plāns, kas sekmē
saikni starp
dažādiem izglītības
līmeņiem.

Foto © <https://thenextgenblog.com/2014/04/14/a-student-centered-process-for-planning-curriculum/>

Iekļaujošas skolas priekšnoteikumi

Daudzveidīgs
pedagoģisko
stratēģiju kopums,
kas atbilst katra
skolēna vajadzībām.

Publikācijas pieejamas:

<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001492/149284e.pdf>

<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001829/182975e.pdf>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132164>

Iekļaujošas skolas priekšnoteikumi

Pieejama materiāli-
tehniskā bāze, kas
atbilst mācību
saturam. Liela
nozīme IKT.

Publikācijas pieejamas:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183995?posInSet=1&queryId=391bfc36-5fd0-4aea-a09b-1e2049dcee04>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380325?posInSet=8&queryId=346d2bd6-2316-4138-899c-a6d0b2ccf0c3>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000132278?posInSet=43&queryId=57830754-2ce6-455b-8a71-378a990869c4>

Iekļaujošas skolas priekšnoteikumi

Atbalsts skolotājam
un viņa līdzdarbība
mācību satura
izveidē.

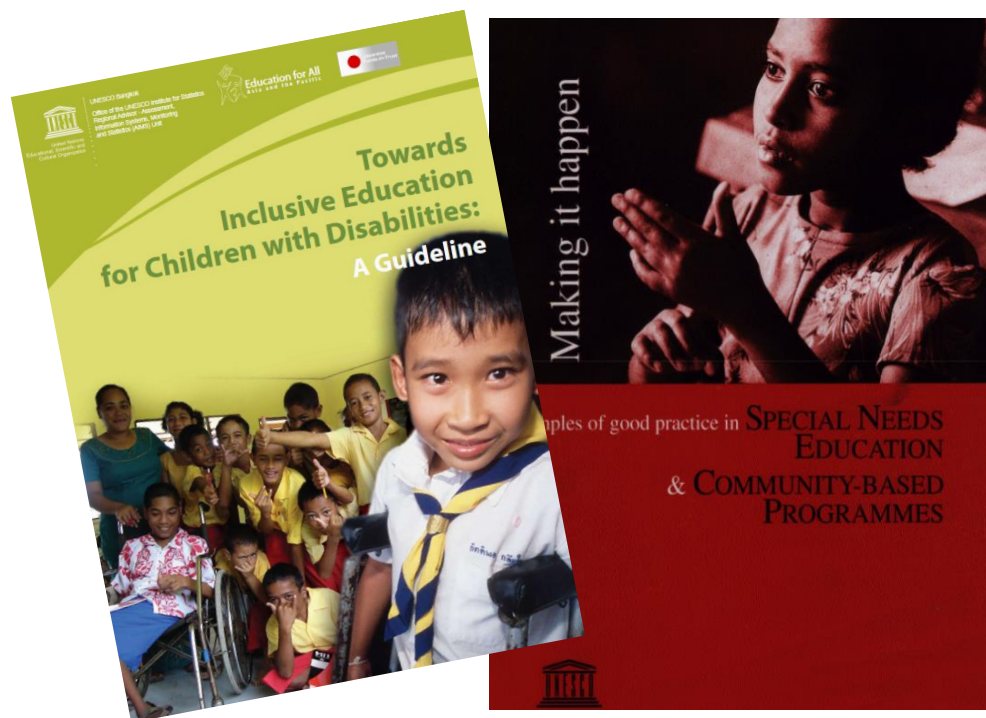
Publikācijas pieejamas:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000221036?posInSet=4&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000221037?posInSet=5&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000221035?posInSet=3&queryId=4453ee86-3a7d-470e-a369-eb97fbbf78bf>

Iekļaujošas skolas priekšnoteikumi

Dialogs ar ģimeni un sabiedrību ar mērķi saprast tās vajadzības un gaidas.

Publikācijas:

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000096884?posInSet=1&queryId=234ed3c6-d4f7-4cd1-8f64-c8a65dffafe2>

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000192480?posInSet=2&queryId=7d8a9ba1-0371-4141-89e5-8c9ce6e06c7b>

UNESCO ZIŅOJUMS

IETEIKUMI

GLOBAL EDUCATION MONITORING REPORT

2020

Iekļaušana un izglītība:

Visi ir visi bez izņēmuma

en.unesco.org/gem-report | gemreport@unesco.org

Stipriniet izglītības iestāžu personālu

Visiem skolotājiem ir jābūt gataviem mācīt visus bērnus

- Visās skolotāju izglītības programmās jā māca par iekļaušanu.
- Direktoriem jā rada iekļaujoša skolas vide/ētoss.
- Jā nodrošina darbinieku dažādība.

Izmantojiet universālo dizainu

Nodrošiniet, lai iekļaujošā sistēma ļauj piepildīt katra skolēna potenciālu

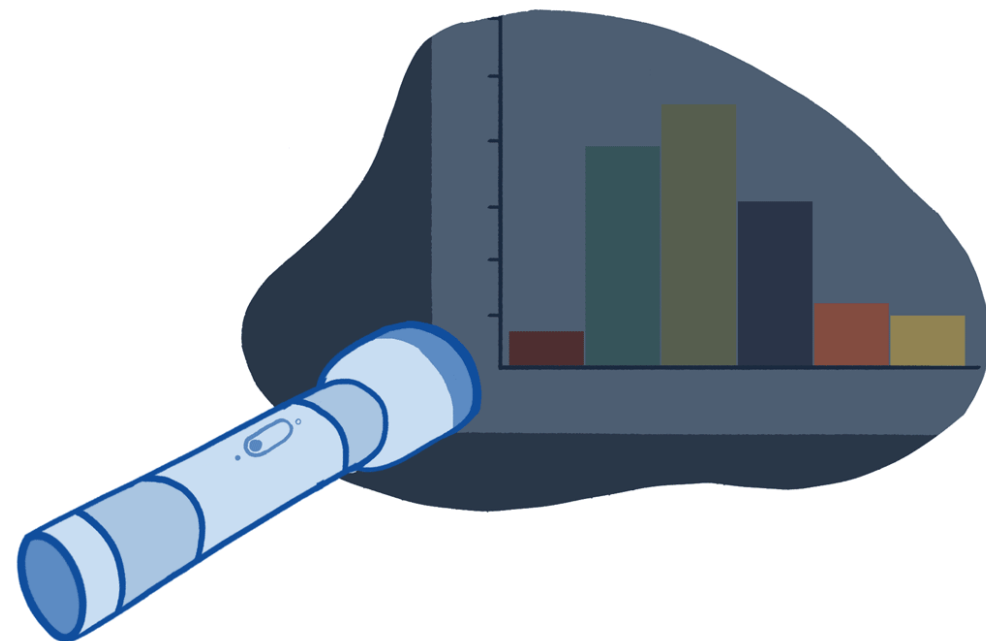
- Visiem bērniem ir jāapgūst viens un tas pats, pielāgojams, atbilstošs un pieejams mācību saturs.
- Mācību grāmatās jāizvairās no stereotipu vairošanas un kādas sabiedrības grupas izslēgšanas.
- Novērtējumam jāļauj skolēniem parādīt mācīšanos dažādos veidos.

Uzmanīgi un atbildīgi vāciet datus par iekļaušanu un iekļaušanas veicināšanai

Izvairieties no stigmatizējošas iedalīšanas grupās

- Pārliecinieties, lai neviens skolēns neciestu, ievācot datus.
- Izmantojiet *Washington Group* izstrādātos jautājumus un *Child Functioning Module* par invaliditāti.
- Dažas valstis neievāc pat pamatdatus, savukārt citas monitorē skolēnu pieredzi.

UNESCO PUBLIKĀCIJAS – DIGITĀLĀ BIBLIOTĒKA

<https://unesdoc.unesco.org/>

- **Iekļaujoša agrīnā bērnu aprūpe un izglītība: no apņemšanās līdz rīcībai.** Vērtīga dažādu valstu pieredze ieteikumu ieviešanā izglītības iestādēs.

Inclusive early childhood care and education: from commitment to action (2021)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378076?posInSet=44&queryId=efd7b304-fb87-4246-a82b-e1c099beb486>

- **Neatstāt novārtā nevienu: globālais ziņojums par zēnu neiekļaušanos izglītībā.** Ziņojums sniedz ieskatu iemeslos, kādēļ zēni biežāk pamet izglītības sistēmu, kā to ietekmē skolas vide, sabiedrības attieksme u.c. Tiek doti ieteikumi sistēmiskām pārmaiņām.

Leave no child behind: global report on boys' disengagement from education (2022)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000381105?posInSet=25&queryId=a5bf77b0-cf6d-4c5b-aa45-198f2cd3abbc>

- **Mācāmo ar invaliditāti iekļaušana: vadlīnijas krīzes pārejai uz tiešsaistes un attālināto mācīšanos.** Pievienoti ērti kontroles saraksti, lai pārlicinātos par iestādes un personāla gatavību atbalstīt skolēnus.

The inclusion of learners with disabilities: guidelines on emergency movement to online and distance learning (2022):

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380661?posInSet=40&queryId=bf1034f7-b021-4aaf-8edf-abec5e6eb9e7>

UNESCO PUBLIKĀCIJAS – DIGITĀLĀ BIBLIOTĒKA

<https://unesdoc.unesco.org/>

- **Ceļā uz iekļaujošu izglītību: situācijas apraksts, attīstības virzieni un izaicinājumi**

Towards inclusion in education: status, trends and challenges: the UNESCO Salamanca Statement 25 years on (2020)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374246?posInSet=5&queryId=c950a754-e542-44d3-9157-ab750b625495>

- **No pieejas uz iespēju radīšanu dzimumu līdztiesībai izglītībā**

From access to empowerment: operational tools to advance gender equality in and through education (2021)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380259?posInSet=57&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

- **Iekļaujoša mūžizglītība pilsētās**

Inclusive lifelong learning in cities: policies and practices for vulnerable groups (2021)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379538?posInSet=81&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

- **Tiesības uz izglītību: rokasgrāmata**

Right to education handbook (2019)
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366556?posInSet=83&queryId=89f97365-3f58-4ebd-a159-a2b2805a9bbf>

UNESCO PUBLIKĀCIJAS – DIGITĀLĀ BIBLIOTĒKA

<https://unesdoc.unesco.org/>

- **Veidot katru skolu veselībai draudzīgu**

Making every school a health-promoting school: global standards and indicators (2021)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377948?posInSet=119&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

Making every school a health-promoting school: implementation guidance (2021)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377941?posInSet=121&queryId=7b030879-1d42-44e8-995c-4a886ef11857>

- **Antisemitisma novēršana skolā: mācību materiāli skolu direktoriem, skolotājiem**

Addressing anti-semitism in schools: training curriculum for school directors (2020)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374869?posInSet=46&queryId=89f97365-3f58-4ebd-a159-a2b2805a9bbf>

Addressing anti-semitism in schools: training curriculum for vocational education teachers (2020)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374868?posInSet=47&queryId=89f97365-3f58-4ebd-a159-a2b2805a9bbf>

Addressing anti-semitism in schools: training curriculum for primary education teachers (2020)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374865?posInSet=49&queryId=89f97365-3f58-4ebd-a159-a2b2805a9bbf>

UNESCO PUBLIKĀCIJAS – DIGITĀLĀ BIBLIOTĒKA

<https://unesdoc.unesco.org/>

- **No radio līdz mākslīgajam intelektam: pārskats par inovatīvām tehnoloģijām bēgļu, migrantu, iekšzemē pārvietotu personu izglītībā**

From radio to artificial intelligence: review of innovative technology in literacy and education for refugees, migrants and internally displaced persons (2022)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382627?posInSet=1&queryId=33833c18-e0f1-46f7-8365-74d0ae583ab3>

- **Novatorisku tehnoloģiju izmantošana lasītprasmes un izglītības programmās bēgļiem, migrantiem un iekšzemē pārvietotām personām**

Leveraging innovative technology in literacy and education programmes for refugees, migrants and internally displaced persons (2022)

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382626?posInSet=2&queryId=33833c18-e0f1-46f7-8365-74d0ae583ab3>

Paldies par uzmanību!

Baiba Moļņika

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas

ģenerālsekretāre

b.molnika@unesco.lv